

Het Hagelkruis

Heemkundekring Barthold van Heessel Aarle-Rixtel

32e jaargang, nr.2 2015

COLOFON

HET HAGELKRUIS

Informatieblad van Heemkundekring Barthold van Heessel te Aarle-Rixtel. Tijdschrift met artikelen over geschiedenis, archeologie, heemkunde e.a. met betrekking tot Aarle-Rixtel. Verschijnt drie à vier maal per jaar.

Redactie

Contactpersoon: H. van Beek
0492 - 381851
h.vanbeek9@chello.nl

A. Claessen
A. Willemsen - Huffenreuter

Heemkundekring BARTHOLD VAN HEESSEL

Boscheweg 14a, 5735 GV Aarle-Rixtel
0492 383553
www.heemkameraarlerixtel.nl
info@heemkameraarlerixtel.nl

Dagelijks bestuur

Voorzitter: J. Dekkers
0492 381673

Secretaris: J. Martens
0492 382639

Penningmeester: D. van de Laar
0492 384415
IBAN: NL79 RABO 0101 4057 31

Inhoudsopgave

Colofon en voorwoord	2
Van heemkamer naar heemhuis	3
Excursie naar Lier	3
De hamer, altijd hetzelfde stuk gereedschap?	4
De molen van Jan Neervens	6
Kerkenproject Peelland	7
Belgische vluchtelingen in Aarle-Rixtel	8
Bomen over bomen (4)	10
Toffelen in Aarle	11
Beek tegen Aarle, hard tegen hard	12
Stamboomonderzoek	13
Informatie heemkundekring en museum	16

Voorwoord

Beste mensen,

Terwijl het langzamerhand toch echt zomer wordt en mensen uitkijken naar de vakantie, is er voor de Heem sprake van een drukke tijd. Voorbereidingen worden getroffen voor het gereed maken en inrichten van het nieuwe heemhuis. Ook wordt nagedacht over het 'indikken' van onze opgeslagen materialen, voorwerpen en boeken zonder dat de kwaliteit daaronder lijdt.

Een ding is wel duidelijk: alles zal er heel anders uit komen te zien dan op de huidige locatie. Zo zal er zeker gebruik gemaakt gaan worden van moderne digitale middelen.

Bezorgd zijn we om de beperkte financiële mogelijkheden, maar we hebben goede hoop dat we voor dit probleem voldoende oplossingen kunnen vinden.

In het najaar zal ik uitgebreider terugkomen op de voortgang en stand van zaken rond onze nieuwe huisvesting. Graag wens ik u allen een fijne zomertijd toe en als u op vakantie gaat: kom weer heel en uitgerust thuis.

Jan Dekkers, voorzitter Heemkundekring Barthold van Heessel

Het Hagelkruis

In de Hooge Akkers vinden we dit hardstenen 14e-eeuws kruis met een archaisch aandoende Christusfiguur. Deze kruisen dienden in die tijd om hagelschade te voorkomen en werden altijd geplaatst op een kruispunt van wegen. Het is het enige bewaard gebleven stenen hagelkruis in Nederland.

Foto voorzijde: Heemkunde nieuwe stijl - dynamisch én monumentaal. © Henk van Beek

Van heemkamer naar heemhuis

Het bestuur

Zoals bekend verhuist onze heemkamer binnenkort naar een heus heemhuis! Het is het monumentale voormalige winkelpand op de hoek van de Kouwenberg en de Kerkstraat dat eigendom is van Ted en Marleen Hegeman-Swinkels. Toen Ted en Marleen hoorden dat de heemkundekring de huidige heemkamer moest gaan verlaten, boden zij spontaan het genoemde pand aan. In het voormalige winkelpand/herberg zijn nog oude bouwelementen aanwezig waaronder een 15e eeuwse kelder met tongewelf. Toevallig werd de naamgever van de

heemkamer, Barthold van Heessel, in 1659 eigenaar van dit pand, toen hij dat kocht bij de uitverkoop van het Convent van Binderen. Overigens, de heemkundekring heeft tot 1 maart 2016 uitstel gekregen van de huidige verhuurder, zodat we tot die tijd gebruik zouden kunnen maken van de huidige heemkamer. Het huurcontract werd eerder per 1 juli 2015 opgezegd. Binnenkort wordt de huurovereenkomst met de nieuwe verhuurder afgesloten en kunnen we aan de slag....Te zijner tijd wordt hier uiteraard meer aandacht aan besteed!

Excursie naar Lier

Op dinsdag 1 september organiseren wij een excursiereis naar Lier. Lier is een Vlaams stadje, niet ver van Mechelen en Antwerpen. Voor mensen die er de laatste paar jaar niet meer zijn geweest: Lier heeft een ware facelift ondergaan. Het straatbeeld wordt niet meer verstoord door autoverkeer, waardoor je op je gemak van de vele monumenten kunt genieten. Een aantal van deze monumenten gaan we onder leiding van een gids bezoeken, zoals bijvoorbeeld het prachtige in Brabantse rococo opgetrokken raadhuis (zie afbeelding op de achterzijde). Uiteraard wordt er ook een begeleid bezoek gebracht aan de Sint-Gummaruskerk, een Brabantsgotische kerk die tussen 1378 en 1540 tot stand kwam. De kerk heeft een schitterend interieur. En wat te zeggen van het gerestaureerde Begijnhof, een klein stadje op zich, en een van de mooiste van België. Uiteraard is er ook tijd om zelf het een en ander te bekijken, zoals de Zimmertoren met zijn prachtige planetarium.

Deze reis is in samenwerking met de heemkundekring 't Hof van Liessent tot stand gekomen. We vertrekken op 1 september om 8.00 uur per comfortabele bus vanaf het kerkplein. De kosten bedragen 45 euro per persoon, inclusief de entreegelden, de gids, koffie met gebak en een heerlijk afsluitend diner in Casteren. Er komt nog een aparte uitnodiging voor deelname aan deze reis.

De hamer, altijd hetzelfde stuk gereedschap?

Joost Martens

In de collectie van de heemkamer bevindt zich een grote collectie gereedschap, gereedschap voor allerlei beroepen en van allerlei tijden. Een van de meest in het oog springende presentaties is de timmerwerkplaats zoals die al sinds jaar en dag is ingericht: schaven in tientallen soorten, beitels in allerlei vormen, grote en kleine zagen en allerlei verschillende specialistische handgereedschappen die voor het beroep van timmerman nodig zijn. En dan ligt er ook nog ergens tussen al die - soms vreemd gevormde gereedschappen - een oude bekende: de hamer.

Al sinds de mens gereedschap gebruikt, gebruikt hij voorwerpen om zijn handen en armen meer kracht te geven. Het bewerken van steen enz. gaat nu eenmaal veel gemakkelijker wanneer je daar een hulpmiddel bij gebruikt. Bovendien beschadig je zo je vingers niet en kun je beter en gerichtere kracht overbrengen. Misschien is zo de eerste hamer wel ontstaan.

Hamersteelmodellen

Al ver voor onze jaartelling werden hamers gebruikt. Oorspronkelijk niet meer dan een simpele steen die gemakkelijk in de hand te houden was. Naderhand verder ontwikkeld door er een steel aan vast te maken en zo de hamer meer wendbaarheid en richtkracht te geven. Steen werd opgevolgd door metaal en de mens ontdekte dat je dat vorm kon geven. Je kon het smelten en gieten of verhitten en zo bewerken. De eerste metalen hamers komen we al tegen rond 6000 voor Chr. in het oude Egypte. Zo heeft de hamer een hele ontwikkeling doorgemaakt in de loop van de geschiedenis tot wat hij nu is: een voorwerp dat in geen enkel huishouden ontbreekt. Vanaf de ontdekking van het metaal tot in de moderne tijd kent de hamer een enorme variatie aan vormen en groottes. Allemaal bedacht en ontwikkeld om de hamer zo geschikt mogelijk te maken voor een specifiek doel. Heel opvallend daarbij is,

dat de basisvorm van de hamer zoals we die allemaal kennen nauwelijks veranderd is: een hamerkop met een steel. De kop is daarbij in de loop van de eeuwen aangepast aan het gebruiksdoel: grote of kleine voorwerpen die bewerkt moeten worden en aan het materiaal waar de hamer voor wordt gebruikt. We kennen hamers uit de Romeinse tijd die in vormgeving niet onderdoen voor moderne, machinaal gefabriceerde exemplaren. De basisvorm is dezelfde: een vierkante kop waarbij het achterende (de baan) dunner is uitgesmeed. Soms is die baan voorzien van een wigvormige inkeping waardoor de mogelijkheid bestond spijkers uit het hout te trekken. Al in het begin van de 16e eeuw zien we klauwhamers met de bekende haakvormige klauw die in de 19e eeuw in de U.S.A. verder geperfectioneerd is. De bekende Amerikaanse klauwhamer ontbreekt dan ook in geen enkele timmerkist of werkplaats.

Natuurlijk was er in de loop van de eeuwen behoefte aan andere vormen voor specialistische beroepsdoeleinden. Zo heeft de hamer zich ontwikkeld tot een stuk gereedschap dat voldoet aan de eisen van het materiaal of het beroep waarvoor hij bedoeld is.

We kennen uitzonderlijk kleine hamers, gemaakt voor de juwelier, edelsmid of horlogemaker en enorme exemplaren gemaakt voor gebruik in de metaalsmederij. Iedere hamer heeft zijn eigen vorm, grootte, gewicht (en materiaal).

Niet alleen de kop van de hamer kent variaties in materiaal (koper, brons, gietijzer, smeedijzer, staal, hout, rubber, kunststof). Ook de steel kent heel wat verschillende vormen en materiaalsoorten. Werd oorspronkelijk een willekeurige houtsoort gebruikt die gemakkelijk te verwerken en bovendien voorhanden was, later werd ook over de steel van de hamer beter nagedacht. Zo werd er vaak essen-

Hamers voor juweliers en horlogemakers

Markeerhamer

Ingenieurshamers

Hamers groot en klein

hout gebruikt voor hamerstelen die grote kracht moesten kunnen verdragen. Essenhout is een houtsoort die taai is en moeilijk breekt of scheurt. De es is een boomsoort die vroeger dan ook veel werd aangeplant in houtwallen of geriefbosjes. Het hout was zo beschikbaar voor gereedschapsstelen (ook voor schoppen en rieken). Hamers, die voor fijngevoelige, speciale doeleinden werden gebruikt waarbij flexibiliteit belangrijk was, kregen een steel van vruchtbomenhout, van het uitheemse ebbenhout of voor heel specialistisch gebruik (horlogemaker) van hoorn. Metalen stelen voor een hamer zijn i.v.m. het doorgeven van trillingen niet echt comfortabel. Dit werd opgelost door de hamer een 'jasje' van hout, kunststof of rubber te geven om de grip en de schokbestendigheid te verbeteren. Ook de vorm van de steel (kort, lang, rond, ovaal, maar ook speciale vormen) kent heel wat variëteiten en speciale kenmerken, aangepast aan het gebruik.

Een belangrijk element is ook altijd geweest: hoe bevestig ik de steel zo aan de hamer dat hij niet bij de eerste de beste klap losschiet. Dat gebeurt vaak door een houten of metalen wig die de steel in de hamerkop klemt. Door die wig profiel te geven wordt voorkomen dat hij bij krimp of uitdroging van het hout er alsnog uitvalt. Soms werd het losschieten van de kop voorkomen door twee omgebogen strips door de kop heen te bevestigen of aan de hamerkop twee veren te smeden waarmee die als extra beveiliging aan de steel kon worden vastgezet.

Heel wat beroepen kennen, zoals gezegd, een specifieke hamersoort. Vooral in de U.S.A heeft dat in de 19e en begin 20e eeuw geleid tot een enorme drang tot het ontwikkelen van hamers met allerlei speciale faciliteiten en foefjes om een universeel of juist heel specialistisch gebruik mogelijk te maken. Er zijn prachtige patenttekeningen bekend van hamers. Soms vraag je je af of die ene mm. lengteverschil of dat iets krommere haakje nou echt zoveel toevoegt aan het gebruiksgemak. Maar.... er was patent op het model verleend en het mocht dus niet zomaar gekopieerd en geproduceerd worden. Ook werden er speciale hamers ontwikkeld voor de

spoorwegmaatschappijen en universeel gebruik in het huishouden. Om te voorkomen dat de vertegenwoordiger van een gereedschapsfabriek met teveel soorten op pad moest, werden er verschillende 'salesmans-samples' (vertegenwoordigersmodellen) gemaakt. De vertegenwoordiger kon zo bij de wederverkoper diverse modellen uit zijn binnenzak tonen zonder zich een breuk te tillen.

Ieder land kent vaak zijn specifieke hamers, soms zelfs wisselend per plaats of gebied waar gereedschap geproduceerd werd. Zo kennen we Hollandse, Franse, Duitse en Amerikaanse hamers maar ook Lancashire-, Exeter-, Londen- en Manchestervariëteiten.

Zo zijn er hamers ontwikkeld in honderden verschillende modellen: timmermanshamers, metaalbewerkershamers, steenhouwershamers, juweliershamers, horlogemakershamers, smidshamers, schoenmakershamers, leidekkershamers, hamers in combinatie met beitels of bijlen (soms dissel genoemd) voor de kuiper, de klompenmaker en de wagenmaker. Hamers met specifieke gebruikseigenschappen als spijkertrekker en breekijzer (soms uit één stuk gesmeed) voor handelaren om kratten en kisten te kunnen openen en sluiten. Hamers met verlengbare of deelbare stelen om posters hoog op te kunnen hangen (incl. magnetische kop om de spijkertjes niet te verliezen). Fineerhamers met een messing kop en een brede baan om fineer beter aan te kunnen drukken. Hamers voor het scherpen van molenstenen (een bilhamer) of voor het scherpen van een zeis (haarhamer). Hamers voor specifieke technische beroepen.... enz. enz. enz.

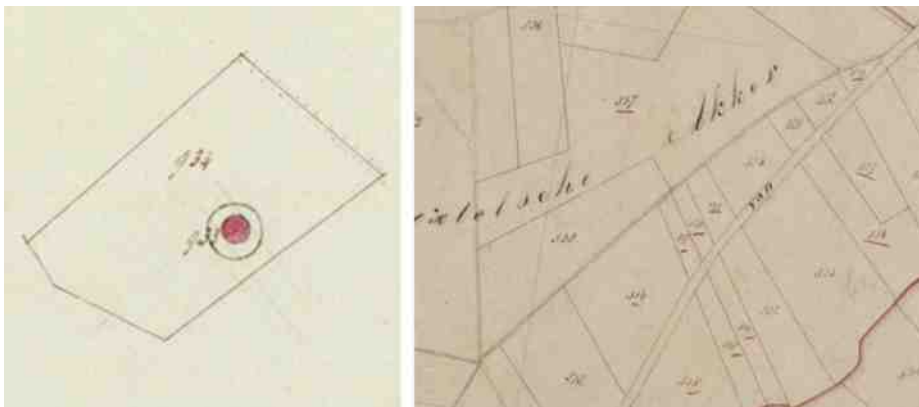
Het zou binnen het bestek van een artikel in het Hagekruis te ver voeren een compleet overzicht van hamers te verstrekken, als dit al mogelijk zou zijn. En: de mens is inventief, dus de ontwikkeling van de hamer is nog lang niet ten einde.

Als u eens in de heemkamer of in een ander museum bent waar aandacht besteed wordt aan gereedschap, let dan eens op dat bijzondere stukje techniek dat de hamer is en verbaas u over de enorme gebruiksmogelijkheden die dat simpele ontwerp in de loop van de eeuwen heeft geboden.

De molen van Jan Neervens

Henk van Beek

De meesten onder ons herinneren zich ongetwijfeld nog de molenbelt aan de Bosscheweg, vlakbij De Zes Gehuchten met het molenhuis dat er naast stond. Hier stond de stenen beltmolen waarvan Van Griensven de laatste molenaar was. Daarna was hij de eerste zaakvoerder van het pakhuis van de Boerenbond aan de Dorpsstraat. De molen werd rond 1935 afgebroken vanwege de komst van de gemechaniseerde maalstoelen, zoals je die ook in het pakhuis van de Boerenbond kon vinden.

Linksboven: fragment van een kadastraal plaatje uit 1945 waarop de locatie van de nieuw molen staat aangegeven

Inmiddels ben ik erachter gekomen in welk jaar die molen in gebruik zou kunnen zijn genomen. Op 13 juni 1845 werd de molen door het kadaster ingemeten en ingetekend. In het BHIC (Rijksarchief Den Bosch) kwam ik in het aldaar aanwezige kadastraal bestand een kadastrale tekening tegen met genoemde datum. In het archief van de gemeente Aarle-Rixtel vond ik een proces verbaal van het college van B&W van 21 juni 1842, waarin wordt vermeld dat Jan Neervens een verzoek heeft ingediend voor het oprichten van een 'koorenwindmolen' aan de Bosscheweg. Jan Neervens was herbergier en bakker en woonde in 'De Gouden Leeuw' aan de Dorpsstraat, het pand waar nu Jan en Elly van Ganzwinkel wonen. Hij had aan de Bosscheweg een akker in eigendom. En dáár wilde Jan zijn nieuwe molen bouwen. In hetzelfde dossier als waarin de brief van Jan Neervens zat, trof ik een brief aan van Hendrik Cuppen uit Helmond. Hij wilde niet ver van de molen van Jan Neervens vandaan óók een molen bouwen. Dat verzoek werd echter geweigerd vanwege het feit dat Jan Neervens vlakbij al een molen had staan. Jan Neervens was overigens lid van de gemeenteraad en kon

over het verzoek van Hendrik Cuppen mee beslissen.... Wat de restanten van die molen betreft, Ton Swinkels maakte destijds enkele foto's van het onderste deel van de nog

opstaande muren, toen de belt werd afgegraven. Trouwens, op het pleintje van De Zes Gehuchten ligt nog een oude maalsteen van deze molen.

Nu nog even wat anders. Op de kadastrale kaarten is goed te zien dat de Bosscheweg oorspronkelijk schuin over een reeks bestaande akkers liep. Zo ook over de akker van Jan Neervens, die dus aan weers-

zijden van de Bosscheweg lag en als het ware door de Bosscheweg in tweeën werd gesplitst. Datzelfde geldt voor de andere akkers aan weerszijde van de Bosscheweg. De Bosscheweg is dus zeer waarschijnlijk van een latere datum dan de akkers. Het is bekend dat veel oude akkers al rond de 14e eeuw als perceel zijn ontstaan, zo ook wellicht die van de voorgangers van Jan Neervens.

Waarom liep de Bosscheweg, toentertijd een zandpad, zo dwars over die akkers? Zou dat mogelijk te maken kunnen hebben met de komst van de kapel aan de Bosscheweg? Die is rond 1598 gebouwd (en deze had trouwens een kleinere voorganger). We weten dat in die tijd drommen bedevaartgangers zich naar de kapel begaven. Mogelijk hebben de toenmalige bezitters van de akkers - uit mededogen en respect - de bedevaartgangers over hun akkers laten lopen.

Het voorgaande is slechts een hypothese, maar het zou zo maar een geloofwaardige verklaring kunnen zijn....

Oude maalsteen op pleintje in De Zes Gehuchten

Kerkenproject Peelland

Ria Berkvens

Op Hemelvaartsdag was er weer de jaarlijkse Torendag in het kader van het Kerkenproject. Het idee voor het middeleeuwse Kerkenproject ontstond in het najaar van 2009. Omdat de middeleeuwse kerklocaties in het Rijk van Dommel en Aa een bijzondere geschiedenis hebben, maar deze historie nog maar bij weinig mensen bekend is, vonden we het nodig dat hier aandacht voor kwam.

Sinds 2013 heeft de Stichting Archeologisch Samenwerkingsverband de coördinatie op zich genomen van de Torendagen en is het inmiddels een jaarlijkse traditie op Hemelvaartsdag. Tijdens de Torendag organiseren betrokken heemkundekringen op de verschillende locaties activiteiten, presentaties of rondleidingen. Een aantal kerktorens kan dan worden beklommen. Het aantal betrokken kerklocaties en betrokken heemkundekringen groeit inmiddels. Het werkgebied beperkt zich sinds vorig jaar niet langer tot alleen het Rijk van Dommel en Aa, maar heel Peelland kan aansluiten (Son en Breugel).

De alleenstaande middeleeuwse kerktorens in zuidoost-Brabant zijn niet alleen uniek voor Noord-Brabant, maar ook voor Nederland. Het bestaan ervan en de ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis is echter bij velen nagenoeg onbekend. De historie die zich hier afspeelde vanaf de 14e tot in de 18e eeuw, en met name in de 16e en 17e eeuw (de tijd van de 80-jarige oorlog) is erg belangrijk geweest voor de vorming van het huidige Brabant. Het is een stuk geschiedenis die de achtergrond van onze identiteit verklaart: waarom wij Brabanders anders zijn dan de mensen in de rest van Nederland.

De kerktorens stonden in de middeleeuwen nog niet alleen. De kerk met kerktoren was in die tijd het centrum van de gemeenschap. In de loop van de middeleeuwen (13/14e eeuw) traden er echter grote veranderingen op in Brabant die te maken hadden met de groei van de bevolking en de ste-

den, maar ook de politieke invloed van de hertogen van Brabant welke leidden tot meer akkers t.b.v. meer voedselproductie. In veel dorpen verschoof de bewoning naar een andere plek. De kerk bleef achter op de oorspronkelijke plaats en kwam midden op het akkergebied te staan. Vooral hier in Peelland treffen we opvallend veel dorpen aan die als het ware zijn gaan wandelen.

De ouderdom van de kerken is vaak niet zeker, omdat archeologisch onderzoek ontbreekt. Maar vele locaties zullen ontstaan zijn vanuit vroegmiddeleeuwse domeingooederen (grote boerderijcomplexen die in bezit waren van de vroege adel, ridders en zo). Wel weten we van verschillende plekken zoals Beek en Donk, Nederwetten en Mierlo dat er al in de late prehistorie bewoning aanwezig was. En - opvallend - ook begravingen in de vorm van kleine grafheuvels. Bijzonder in Mierlo is dat er ook sprake is van een vroegmiddeleeuws grafveld. In een van de graven werd een aantal jaren terug ook een zeldzaam groot ijzeren zwaard gevonden van een ridder, een zogeheten sax.

De kerklocaties zijn een teken van de strijd tussen een protestantse overheid (overheersing) en een ondergeschikte katholieke bevolking. Het is de tijd van de Tachtigjarige Oorlog, 1568 - 1648, een periode waarin deze streek losgeweekt is uit het oude hertogdom Brabant en tot onderdeel van Staats-Brabant werd gemaakt. Ook een tijd van geloofsonderdrukking; katholieken mochten niet openlijk hun geloof uitoefenen. Men kreeg te maken met rondtrekkende legerbenden die brand stichtten en geld en onderhoud eisten. Hele dorpen werden deels of zelfs geheel ontvolkt en verwoest. De bevolkingsomvang nam met bijna 70% af in deze periode! Nationaal wordt deze periode gezien als de tijd van de bevrijding van Nederland, maar dat is het voor Brabant allerminst. Holland profiteerde, terwijl de plattelandsbevolking van Brabant voortdurend de prijs betaalde. De Gouden Eeuw van Holland (17e

Impressie van de kerk van Aarle

Impressie van de kerk van Rixtel

eeuw) is dan ook een andere dan die van Brabant. Hier geldt vooral de 14e en 15e eeuw als een periode van welvaart en rust. Dat zien we ook terug in onze middeleeuwse kerken, veelal gebouwd in de stijl van de Kempische Gotiek. De kerken met hun imposante torens waren in verhouding tot de kleine dorpen enorm en waren dan ook de trots van de katholieke bevolking.

Na de 80-jarige oorlog in de 17e eeuw kwamen de oude kerken in handen van de gereformeerden. Die werden hier de baas, zowel in het bestuur als in de kerk. De katholieken werd het stilletjes aan wel toegestaan om schuurkerken te bouwen die nu vaak de huidige dorpskernen vormen. Het kleine aantal gereformeerden bleek nauwelijks in staat de oude kerken goed te onderhouden, waardoor deze langzaam vervielen. De kerktoren zelf werd vaak wel onderhouden, omdat de toren diende als bewaarplaats van de belangrijke dorpspapieren en de kerkklokken ook hun functie bleven houden.

Na de Franse tijd kwam de vrijheid van godsdienst terug, maar in veel gevallen werden de oude kerken niet meer in gebruik genomen, omdat de katholieken ergens anders nieuwe kerken hadden gebouwd. In veel gevallen bleef de kerktoren (met kerkhof) alleen in de akkers achter.

Voor de langere termijn zullen er voor de kerklocaties plannen worden ontwikkeld die de locatie nog toegankelijker en meer 'beleefbaar' zullen maken. Het voornemen is om in de toekomst de torens van Stiphout en Nederwetten toegankelijk te maken, bijvoorbeeld als uitkijktoren en/of bezoekerscentrum. Op plaatsen waar de torens geheel verdwenen zijn, kunnen objecten ter herinnering aan de locatie worden geplaatst. Zo zijn in 2013 bij de verdwenen kerktoren van Nuenen weer de contouren van de toren in het veld zichtbaar gemaakt met behulp van steenkorven. Dit zou ook in Aarle aan de Laarweg kunnen worden gerealiseerd.

Inmiddels zijn er korte filmpjes gemaakt over de historie van elke plek, waarbij een lokale kenner een aantrekkelijk verhaal vertelt en die zijn omkleed met mooi beeld en geluid. De filmpjes van Aarle en Rixtel zijn te zien op de website van onze heemkundekring (red.).

Hopelijk bereiken we zo ons doel, namelijk dat de historie van deze bijzondere plekken weer 'tussen onze oren komt te zitten' en dat we hier weer trots op kunnen zijn.

Ria Berkvens is adviseur archeologie en erfgoed / regio-archeoloog bij de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant en als zodanig betrokken bij het kerkenproject.

Belgische vluchtelingen in Aarle-Rixtel

Henk van Beek

Onlangs heeft de KBO/Seniorenvereniging een tweedaags bezoek gebracht aan het Belgische Leper. Leper is bekend vanwege de hevige strijd die er in en rond die stad tijdens de Eerste Wereldoorlog werd gestreden. De stad werd letterlijk met de grond gelijk gemaakt, maar is in de loop der jaren weer helemaal in oude glorie opgebouwd, inclusief de lakenhal en de kathedraal. Bij de Menenpoort van Leper wordt al vanaf 1927 elke avond (!) om acht uur de Last Post geblazen voor de gevallen tijdens deze 'Great War'. Dat is een zeer indrukwekkende ceremonie. De Aarlese senioren kunnen dat nu bevestigen. Rond Leper liggen grote oorlogskerkhoven die nog dagelijks door vele mensen worden bezocht.

Na een dergelijk bezoek kan men zich voorstellen dat vele Belgen op de vlucht sloegen. Ook in Aarle-Rixtel werden ze gastvrij ontvangen. Ze werden behalve bij particulieren ook ondergebracht in onder meer het patronaat en Mariëngaarde. In het voorjaar van 1915 vertrokken nagenoeg alle vluchtelingen naar Uden, waar ze in een speciaal opvangkamp werden ondergebracht. Honderd jaar geleden werd er in de kranten volop over geschreven. Hierna volgen een aantal artikelen.

17-10-1914

Aarle-Rixtel. Door de Belgische vluchtelingen die in onze gemeente vertoeven is deze week het volgende telegram verzonden aan H.M. de Koningin der Nederlanden.

Mevrouw,

Honderd zestig Belgische vluchtelingen, mannen, vrouwen en kinderen bijeen in het patronaatsgebouw te Aarle-Rixtel bij Helmond, brengen U hun innigen dank voor de goede ontvangst in het gastvrij onderpand. Gansch de bevolking is ons behulpzaam, in het bijzonder het Roode Kruis, de dames en heeren van het dorp, waaronder uitmunt de heer Burgemeester, diens echtgenoot en de Eerw. heeren Geestelijken.

Wij smeecken Gods Zegen af oor het Koninklijk Huis en het Nederlandsche volk.

*Leve Koningin Wilhelmina!
Leve Holland.*

31-10-1914

Aarle-Rixtel. Als bewijs dat de Belgische Vluchtelingen zich dankbaar toonen voor de zorgen in ons land aan hun betoond, diene het volgende:

De vluchtelingen welke we in ons dorp verzorgd hadden, hadden te kennen gegeven, gaarne Woensdagmorgen om negen uur, alle commissieleden (zijnde bestuursleden van het Rode Kruis) benevens eenige helpers, in het door hun gebruikte gebouw aanwezig te zien.

Hun doel hiermede bleek te zijn De Commissie in den persoon van den Voorzitter, onzen zeer geachten Burgemeester te huldigen.

Met een zeer toepasselijke toespraak werd hem een fraaie palm aangeboden, versierd met een lint in de kleuren der Belgische vlag en omgeven door bloemen. Op het lint een opdruk verbeeldende hunne dankbaarheid.

Daarna werd door een koor een voor dit doel vervaardigd lied gezongen welke inhoud op den huidige toestand betrekking hebbende, gezet werd op de wijze van het Belgische volkslied.

Aandoenlijk was het door die van huis en hof verdrevenen te hooren zingen. Zoowel van de toespraak als van de gehele plechtigheid ging een eigenaardige bekoring uit.

De woorden van dank, door de Voorzitter geuit, gaven daarvan ook blijk.

De groote kunstmolensteenfabriek der heeren Gebr. Jaspers, geheel stop gezet, doordat de molens in België niet meer werken en grootendeels door de Duitschers zijn stukgeschoten. Als een voorbeeld voor andere patroons kan gemeld worden dat de heeren reeds geruimen tijd en nog steeds gedurende de werkloosheid hunne arbeiders het volle loon uit bleven betalen.

Op de maandag gehouden Allerheiligenjaarmarkt waren veel vee, varkens en paarden aangevoerd. Een overgroot aantal vluchtelingen flaneerde over het marktterrein en bracht veel leven aan.

23-01-1915

Naar wij vernemen vorderen de werkzaamheden voor de inrichting van het vluchtelingendorp te Uden thans zoodanig dat men in den loop der maand Februari ermede gereed hoopt te komen. Het kamp wordt ingericht voor 20.000 bewoners. Door verschillende burgemeesters is al plaatsing aangevraagd voor gezamenlijk 8000 Belgen.

27-02-1915

Aarle-Rixtel. A.s. Maandag zullen van hier de Belgische vluchtelingen vertrekken, ten einde in Uden een verblijf te vinden.

Natuurlijk is gedurende den tijd welke zij in ons midden doorbrachten, vele en warme sympathie bij ons gekweekt en gekoesterd voor het diep ongelukkige volk der Belgen.

Deelnemend in hun groote leed, vereenigen wij ons begrijpelijk ook innig met hunne hartewenschen en nu ze, omdat zulks door de bevoegde autoriteiten beter wordt geoordeeld, ons verlaten, hopen we dat de toekomst ook hun allen blijde dagen brengen moge, niet het minst de vreugde van den terugkeer in 't vrije vaderland, en vrede en welvaart.

Naschrift:

Op de website van onze heemkundekring kunt u talloze krantenberichten raadplegen onder heemkamer/museum/exposities (in de menubalk)

Bomen over bomen (4)

Henk van Beek

Voor 'De Couwenbergh', ons voormalig gemeentehuis, staan een tweetal bijzondere haagbeuken. Het zijn eikvormige haagbeuken (met de Latijnse benaming *Carpinus betulus* 'Quercifolia'). Ze zijn een kweekproduct van de gewone Europese haagbeuk, waarvan een groot deel van de bladeren dezelfde vorm heeft als die van een eik. Dat kan heel verwarrend zijn, maar gelukkig heeft ie ook takken waarvan de bladeren teruggemuteerd zijn naar hun natuurlijke vorm, zodat we toch kunnen zien dat het hier geen eik betreft, maar een haagbeuk.

De botanische geslachtsnaam *Carpinus* is de naam waaronder de boom bij de Romeinen al bekend stond en die door Linneaus in 1753 is overgenomen. Er kan verband zijn met het Latijnse werkwoord *carpere*, dat wij kennen van de uitdrukking 'carpe diem' = 'pluk de dag', maar een bredere betekenis heeft van (herhaaldelijk) kappen tot aan sarren toe: een boom die je vaak kunt snoeien

Carpinus betulus 'Quercifolia'

zonder dat ie zich er wat van aantrekt. De soortaanduiding *betulus* betekent 'berk, berkachtig'. De Nederlandse naam haagbeuk is eigenlijk dezelfde als de Duitse 'Hainbuche', wat doet vermoeden dat men de boom qua uiterlijk op een beuk vond lijken en vooral gebruikt werd als afrastering of windvang. Vervelend is dat echte beuken (de 'Fagus') ook gebruikt worden als heg,

maar dan zijn het daarom nog geen haagbeuken (het blad van de haagbeuk is getand en dieper genierd, die van de beuk nagenoeg niet). Een andere Nederlandse naam is wielboom, maar die is, behalve misschien in kruiswoordpuzzels, in onbruik geraakt.

De Engelse naam voor dit geslacht, 'hornbeam' is afgeleid van de hardheid van het hout, via horn = hoorn en het Oudengelse beam = boom/balk. De variëteitsnaam *Quercifolia* betekent 'met bladeren als van een eik'. Hopelijk heeft u het allemaal nog kunnen volgen!

Toffelen in Aarle

Henk van Beek

In vroeger jaren werd er regelmatig 'getoffeld'. Dat gebeurde op het moment dat een aanstaand bruidspaar er op het allerlaatste moment alsnog van afzag om in het huwelijksbootje te stappen. Als een lopend vuurtje ging dit verhaal rond, er werd 'skând' over gesproken. Een dergelijk 'vergrijp' was voor de buurt en/of vriendengroep vaak aanleiding om het vermaledijde 'stelleke', of degene die de ander 'de bons had gegeven' eens flink de les te lezen. Vrijgezelle jongemannen staken dan de koppen bij elkaar om te gaan 'toffelen'. Een en ander moest stiekem gebeuren, zonder dat de veldwachter er lucht van kreeg. Op een afgesproken tijdstip, veelal in de late avond of nacht, werd op een lampenglas of hoorn geblazen als teken dat het toffelen kon beginnen. De jongemannen namen allerlei karren mee, maar ook ploegen, eggen, kruiwagens, ja alles wat maar wielen had. Hiermee barricadeerden ze de deuren en vensters, zetten bijvoorbeeld de karren recht overeind tegen de gevels en kozen nog meer van dit soort 'bestraffingen'. Hierna volgde een oorverdovend lawaai, veroorzaakt door op pannen en ketels te slaan, op lampenglazen en hoorns te blazen of door het opzetten van een luide keel. In het archief van de gemeente Aarle-Rixtel bevindt zich een aantal stukken die betrekking hebben op een 'toffelpartij' in het jaar 1863. Het proces-verbaal luidt als volgt (letterlijk):

Op gisteren des nachts om tien uren heb ik, ondergetekende Johannes Biemans, Rijks- en gemeenteveldwachter te Aarle-Rixtel bevonden onder deze gemeente ter plaatse genaamd de Koppel met het bijeen verzaamelen van karren. Na alvorens meer dan een uur lang het geluid van horen en andere

hardmakende geluidinstrumenten gehoord hebbende, hetgeen bijna de hele gemeente in onrust en beweging bragt,

1. *Martinus Donkers, oud 24 jaren, wever*
2. *Wilhelmus Romonesco, oud 30 jaren, wever*
3. *Johannes Filippinie, oud 30 jaren, wever*
4. *Johannes van Hout, oud 23 jaren, wever*
5. *Gerardus Cornelissen, oud 26 jaren, wever*
6. *Antonie van Asten, oud 27 jaren, landbouwer, alle wonende te Aarle-Rixtel*

Wijders was hier bovenstaande bedoeling van hun om te taaffelen of vuile of zotte bruiloft te houden en veel karren en voorwerpen bijeen te vergaderen en de gemeente in rep en roer te brengen. Waar zij vermaak in hadden ende menschen soms schaden toebagten met het maken van stukken aan de karren of aan de plaatse daar dezen geborgen waren en tevens de rust der inwoners storende

*Van al het werk enz. Aarle-Rixtel, den 26 april 1863
J. Biemans*

Hoe het verder met deze jongelui is vergaan, kan ik in het archief niet achterhalen. Wel blijkt uit een archiefstuk dat door Antony van Asten gratie werd aangevraagd. In een brief van 14 augustus 1861 wordt door de Officier van Justitie aan de burgemeester gevraagd welke rol Van Asten in deze tafelpartij heeft gespeeld. De officier overweegt om de opgelegd gevangenisstraf van drie dagen om te zetten in een boete van vijf en een halve gulden, ervan uitgaande dat deze straf voldoende afschrikt om nog aan een tafelpartij deel te nemen....

Waarschijnlijk is aan de andere jongelui een vergelijkbare straf opgelegd. Het is echter onwaarschijnlijk dat er door hun dorpsgenoten over deze tafelpartij schande werd gesproken. Dergelijke volksgerichten waren vroeger immers vrij gebruikelijk. Maar omdat ze vaak uit de hand liepen, werd er door de overheid zo nodig ingegrepen. Wellicht vormt het bovenstaande voor een aantal lezers van dit blad aanleiding om zelf ook eens (vaker) het archief te bezoeken. Men komt er de meest interessante zaken tegen!

Beek tegen Aarle, hard tegen hard

Zjon van de Laar

Op vrijdag 26 juni 1750 legde Pero een verklaring af bij de schepenen van Aarle-Rixtel en gelukkig kon de ongelukkige Willem ook nog getuigen vóór hij zes dagen later aan zijn fatale verwondingen bezweek.

Een dag eerder was Pero Aart Swinckels schapen aan het hoeden tegenover het huis van de weduwe van Jan van Eijk op de Beekse Beecker Heijde. Daar liep ook zijn dorpsgenoot Willem Antony Kilsdonk met de schapen van zijn baas. Willem, geboren in Beek en Donk, was scheper bij schepen Jan Houts uit Aarle-Rixtel waar hij ook bij inwoonde.

Het ging goed fout toen ook de Beek en Donkenaren Frederick Josephs, schaapsherder van Dirck Tony Rooijackers, en Willem Peter Willem Martens

met de schapen van de weduwe van Laurens van Duijn daar aankwamen. Zo gauw Frederick Pero zag, stormde hij op Pero af en sloeg hem met de

shepersschup hard op zijn hand. Pero zette het op een lopen en Frederick heeft hem nog "een aerde clot" achterna geworpen met de woorden: "Gij komt er altijd op". Bedoeld wordt op de Beecker Heijde om de schapen te laten grazen.

Willem Kilsdonk zei in zijn getuigenis dat Willem Martens, zonder een woord te zeggen, op hem afkwam en hem met een mes die in de steel van de shepersschup zat, een slag toebracht. Waarna hij hem toebeet: "Wat doet gij hier met uw schapen." Hierna sloegen Frederick en Willem M. op de vlucht. Pero is naar Willem terug gegaan en zag dat hij aan zijn hoofd bloedde. Willem zei hem nog "Ik moet sterfen."

Op 3 juli onderzochten Van Dijk en Van Gemert in het huis van Jan van Houts het lichaam van Willem

Kilsdonk die de dag ervoor gestorven was. Dit gebeurde in opdracht van Gijsbert de Jong, drossard van Beek en Donk, in het bijzijn van de Aarlese schepenen Hendrick van Ommeren, Jan van de Ven en Antony Kreijvelt. De dokters stelden vast dat er een "sissure" (scissuur=scheur) in de schedel was, stukjes bot in de hersenen zaten en ook dat een gedeelte van de hersenen verrot uit het hersenvlies hing. Dit móest de dood wel tot gevolg hebben. Willem werd 19 jaar oud.

Op 23 oktober van dat jaar getuigde Anna Peeters, die bij de weduwe van Jan van Eijk inwoonde, dat zij door 'n paar kinderen werd geroepen die vertelden dat jongens aan het vechten waren en dat eentje de ander achterna zat tot het huis van Jan Franse Peeters. Even later hoorde zij dat twee Aarlenaren, de bewuste Pero en Willem, werden aangevallen.

De eerste rechtzitting van de Beek en Donkse schepenen vond plaats op 31 oktober, waarbij Willem Martens niet aanwezig was, want hij was gevluht. Daarom was een tweede en derde zitting nodig, waarop de verdachte ook ontbrak. De schepenen zouden advies inwinnen bij een onpartijdige rechtsgeleerde, advocaat De Wit uit Eindhoven, hoe te handelen. Pas op 3 november 1751 spraken de schepenen recht in deze zaak: zij banden de gevluhte en zich nog steeds schuilhoudende Willem Peter Willem Martens voor eeuwig uit onze heerlijkheid.

Zjon is lid van heemkundekring 'De Lange Vonder' in Beek en Donk en schrijft ook regelmatig voor heemblad 'de Tesnuzzik'. Hij heeft al eerder in 'Het Hagelkruis' gepubliceerd.

Stamboomonderzoek

Wilma Martens

Thuis achter je eigen computer - deel 2

In het artikel in het vorige nummer van Het Hagelkruis heb ik uitgelegd hoe u via het zoeken naar huwelijken in de burgerlijke stand gemakkelijk een heel eind kunt komen op zoek naar uw voorouders. Vanwege de lengte van het artikel is toen alleen de internetsite www.wiewaswie.nl aan bod gekomen. Er zijn echter nog veel meer internetsites waar u gegevens kunt vinden. En ook belangrijk: waar u de akten kunt vinden en ook downloaden.

In dit artikel worden, zonder daarbij ook maar de intentie te hebben volledig te zijn, enkele voor de stamboomonderzoeker belangrijke sites genoemd. We beginnen met de huwelijksakten en vooral de huwelijksbijlagen. Tot slot kijken we nog naar de mogelijkheden om een stamboom op te zetten en het gebruik van een stamboomprogramma om uw gevonden gegevens ook goed te kunnen registreren

Huwelijksakten en huwelijksbijlagen

Wanneer je in het huwelijk treedt maakt de ambtenaar een huwelijksakte op die het bruidspaar en beide getuigen ondertekenen. Deze akte wordt in het huwelijksregister van de gemeente bewaard. Dat is nu zo, maar het is al zo vanaf de invoering van de burgerlijke stand in 1811.

Een huwelijksakte werd niet alleen ondertekend door het bruidspaar en de getuigen, maar ook door alle ouders. Leuk om de verschillende handtekeningen te zien van je voorvaders. En, kan een van hen niet schrijven, dan staat ook dat erbij vermeld (zie afb. onderaan deze pagina).

Dit is de voorkant van het eerste boek van de Burgerlijke Stand in Aarle-Rixtel uit 1811. De burgerlijke stand werd Ingevoerd tijdens de Franse overheersing en was de eerste jaren Franstalig
ETAT CIVIL Aarle-Rixtel 1811

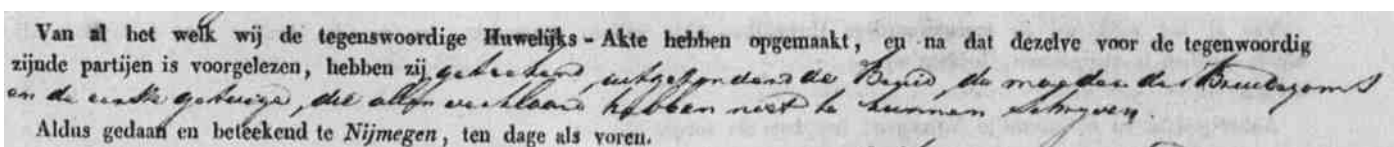
Het witte tekststuk met 'begin' is een toevoeging van Familysearch waarvan dit gedownload is

In een huwelijksakte staan veel gegevens. Allereerst natuurlijk de datum en plaats van het huwelijk. Verder de voornamen en achternaam van bruidegom en bruid, de geboortedata, de geboorteplaatsen, de huidige woonplaats en hun eventueel beroep. Verder de namen van beide ouderparen, hun woonplaats, beroep en ook wordt het vermeld als een van de ouders overleden is. Tot slot worden ook de namen van de getuigen, hun leeftijd, beroep, woonplaats en vaak hun relatie tot het bruidspaar vermeld.

In de kantlijn van een huwelijksakte worden/werden soms nog andere aantekeningen gezet, zoals de erkenning van buitenechtelijke kinderen of een latere echtscheiding.

Bij elke huwelijksakte behoren een aantal bewijsstukken die het bruidspaar moet aanleveren. Dit worden de huwelijksbijlagen genoemd. Ze kunnen bestaan uit de geboorteakten van het bruidspaar, overlijdensakten van ouders of eerdere echtgenoten en vroeger ook een bewijs waarmee de bruidegom zijn vervulde dienstplicht moest aantonen. Soms zijn er ook andere notariële akten of een bewijs van onvermogen, zodat er niet voor het huwelijk betaald hoefde te worden.

Al deze documenten in de huwelijksbijlagen zijn een zeer waardevolle bron voor iedere stamboomonderzoeker, vooral, maar niet alleen, bij huwelijken in de beginjaren van de Burgerlijke Stand. Geboortedata voor 1811 en dus alleen te vinden in de Doop-Trouw-Begravenisboeken van de kerken staan in de huwelijksbijlagen vaak wel vermeld. Maar let op, het zijn meestal de data van de doop en niet de geboortedata. Ook de overlijdensdata van de ouders zijn op deze manier vaak te achterhalen. En kunt u iets niet vinden bij de huwelijksbijlagen van het door u gevonden huwelijk, kijk dan ook eens naar de huwelijksakten van broers of zusters en de bijlagen daarvan.

In deze akte is met pen geschreven: "(hebben zij) geteekend, uitgezonderd de bruid, de moeder des bruidegoms en de eerste getuige die allen verklaard hebben niet te kunnen schrijven"

De huwelijksbijlagen van veel gemeenten zijn te vinden en te downloaden op de site van Familysearch.

FamilySearch en Zoekakten.nl

Vindt u geen scan van de oorspronkelijke akte via WieWasWie of een regionaal archief, dan is er een kans dat u de scans wel kunt vinden op de site van de Mormonen: <https://familysearch.org/>. Hier staan ontelbare scans van documenten uit veel landen uit de gehele wereld. Doorklikken tot aan de gewenste resultaten is te doen, maar erg omslachtig.

De site is echter prima te benaderen via zoekakten.nl. <http://zoekakten.nl/> (let op: geen www). Vrijwilligers van zoekakten.nl (de site is begonnen onder de naam genver.nl maar heeft ondertussen een andere naam gekregen) hebben directe links geplaatst naar de scans van de boeken van de burgerlijke stand (en naar nog veel meer) op de site van FamilySearch.

Op de openingspagina van zoekakten.nl vindt u bovenin een balk met twee letters voor iedere provincie. NB is bijvoorbeeld Noord-Brabant. Bij klikken daarop krijgt u op alfabet de lijst met Brabantse gemeenten en daarachter welke gegevens er allemaal van zijn met links naar de desbetreffende boeken. Bij klikken op het gewenste boek opent zich een nieuw venster (ander tabblad bovenaan in de balk) van FamilySearch met daarin scans van het boek met de akten. Bovenin ziet u welke pagina u in beeld heeft en het totale aantal bladzijden (scans). Met de pijlen aan weerszijden hiervan kunt u in de scans van de akten een voor een verder bladeren. Een andere mogelijkheid is een ander cijfer in het vakje achter images te typen. Zo kunt u sneller zoeken.

Hebt u de gegevens waarnaar u op zoek bent via WieWasWie of een andere site gevonden, dan staat bij die gegevens altijd het boek waar de akte te vinden is, maar vooral ook het nummer van de akte waar u naar zoekt. Met dit nummer is het veel sneller zoeken naar de goede scan. De akten zitten op nummervolgorde en het aktenummer staat bovenaan iedere akte. Soms hebt u twee akten per scan, soms vier. Met een beetje rekenwerk is het gemakkelijk gissen waar de akte zich ongeveer bevindt.

FamilySearch heeft ook de mogelijkheid tot het downloaden van de akten. Als u een akte in beeld heeft, staat rechtsboven 'download'.

Brabants Historisch Informatie Centrum

De gegevens van Aarle-Rixtel (en de rest van Noord-Brabant) vindt u ook op de site van het Brabants Historisch Informatie Centrum: www.bhic.nl.

Deze site heeft ook een goede zoekfunctie. Een aanrader als u zeker weet dat uw voorvaders uit Brabant komen. Door in de gegevens van één provincie (een beperkt gebied dus) te zoeken wordt het aantal gevonden zoekresultaten vaak een stuk kleiner. Op de site vindt u verder ook allerlei andere leuke dingen zoals oude kaarten en foto's.

De zoekfunctie voor stamboomgegevens vindt u door op de startpagina van de site in het kopje 'geschiedenis zoeken' op 'mijn stamboom' te klikken.

Regionaal Archief Eindhoven

De gegevens van de burgerlijke stand van Aarle-Rixtel (en nog een aantal andere gemeenten uit de regio Eindhoven) zijn ook te vinden op de stamboomsite van het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (Regionaal Archief Eindhoven): <http://eindhoven.digitalestamboom.nl> (let op: geen www).

Ook deze site heeft een zoekfunctie en, heel prettig, bijna alle zoekresultaten hebben een scan van de akte waar u direct naar toe wordt gelinkt als u bij de gezochte gegevens komt.

Bij het openen van de site komt u direct in het zoekvenster. Klik bij de verkregen zoekresultaten door naar het gewenste resultaat. Dan ziet u links onder de mogelijkheid tot het 'kopen van een kopie' en rechts onder de mogelijkheid 'scan bekijken'. U hebt echter niet alleen de mogelijkheid de scan te bekijken, maar als u de akte in beeld heeft (via 'scan bekijken') kunt u links boven op het vierde (opslaan) of vijfde (printen) symbooltje klikken. Bij opslaan krijgt u onder in beeld de mogelijkheid het document op een gewenste plaats op de eigen computer op te slaan.

Andere provinciale of regionale archieven

De kans is groot dat uw voorvaders niet alleen in Aarle-Rixtel en omgeving gewoond hebben. Daarom kunt u uw zoektocht naar persoonsgegevens het beste beginnen met het zoeken op WieWasWie. In de zoekresultaten staan dan de gemeenten waar de akten zijn opgemaakt en vaak ook onder welk archief ze vallen. Weet u de gemeente, dan kunt u ook in de lijst van alle akten kijken van WieWasWie naar de naam van het archief dat de gegevens verzorgd heeft.

Vrijwel al deze provinciale of regionale archieven hebben hun eigen website en de meeste ook met zoekmogelijkheid en vaak ook scans.

Natuurlijk kunt u ook blijven zoeken op WieWasWie. Een voordeel van een beperktere site is dat u minder (niet relevante) zoekresultaten krijgt. Een nadeel is echter dat de kans ook groter is dat de resultaten niet volledig zijn.

Uw eigen stamboom

U kunt op verschillende manieren te werk gaan om een stamboom te maken. Het woord stamboom is algemeen ingeburgerd als verzamelnaam, maar iedere manier heeft zijn eigen naam.

Zo kunt u een KWARTIERSTAAT maken. U begint met een persoon, bijvoorbeeld uzelf. Dan vermeldt u uw beide ouders, alle grootouders, daar weer de ouders van enz. Met iedere generatie verdubbelt het aantal voorouders. Een kwartierstaat gaat dus van heden naar verleden.

Een STAMREEKS maakt een overzicht van de voorouders in de mannelijke lijn. Ze dragen dus allen dezelfde naam. De stamreeks gaat terug tot de oudst bekende voorvader. Een stamreeks kan ook bestaan uit alle voorouders in vrouwelijke lijn. Een stamreeks gaat dus van heden naar verleden.

Een GENEALOGIE gaat uit van een gevonden voorouder die als hoofdpersoon wordt gezien en van hem naar alle mannelijke nakomelingen (naamdraggers). Ze gaat dus van verleden naar heden.

De PARENTEEL begint net als de genealogie met een hoofdpersoon in het verleden en volgt van daaruit alle mannelijke en vrouwelijke nakomelingen. Ze gaat dus ook van verleden naar heden. Een parenteel kan zeer uitgebreid worden.

Aldfear, een digitaal stamboomprogramma

Het is natuurlijk belangrijk is dat uw gevonden gegevens niet verloren raken en dat u het overzicht bewaart. U kunt alles in mappen bewaren, maar u kunt er ook voor kiezen om uw stamboom digitaal te maken. (Beide mogelijkheden samen kan natuurlijk ook.) Voor een digitale stamboom heeft u een computerprogramma nodig dat daarvoor gemaakt is. Er zijn veel programma's op de markt en ook online kunt u op meerdere plaatsen uw stamboom opstellen.

Een veelgebruikt programma is Aldfear. Het is gratis te downloaden via <http://aldfaer.net/>. Het werkt geheel in het Nederlands en er is een uitgebreide online helpfunctie. U maakt met Aldfear uw stamboom op uw eigen computer en niet online.

Voor welk programma u ook kiest, zorg er in ieder geval voor dat het een programma is dat GEDCOM bestanden kan exporteren. GEDCOM bestanden kunnen door de meeste stamboomprogramma's ingelezen worden en op die manier hoeft u niet alle

gegevens opnieuw in te typen als u uiteindelijk toch voor een ander computerprogramma kiest of als u uw gegevens online wilt zetten.

Noteer altijd alle gegevens die u kunt vinden. Noteer ook de vindplaats, de plaats waar de akten zich bevinden en het aktenummer. Op die manier is het altijd een stuk gemakkelijker om alsnog de gegevens te verifiëren.

Probeer ook, indien mogelijk, de akten te downloaden en te bewaren. In de akten staat meestal veel meer informatie dan de gegevens die u bij uw zoekresultaten krijgt. Een adres, het beroep, een handtekening of de notitie dat de persoon niet kan schrijven. Uw voorouder kan door de verdere gegevens uit de akte in uw beleving meer een echte persoon worden. Lezen van de akten kan lastig zijn, maar het voordeel van een computerscherm is dat u de tekst kunt vergroten.

Maak ook een logboek waarin u noteert welke zoekacties u hebt gemaakt. Dat voorkomt veel dubbel werk.

Veel succes met uw zoektocht. De volgende keer gaan we verder met het zoeken naar gegevens voor 1811, dus in de DTB (doop-trouw-begrafenis)-boeken.

ALDFAER

Ook grafstenen kunnen een bron van informatie zijn

Indien onbestelbaar: Dorpstraat 30G, 5735 EE Aarle - Rixtel

Stadhuis op de Grote Markt in Lier

Heemkundekring Barthold van Heessel

De kring is opgericht in 1952 en stelt zich ten doel het bevorderen in brede kring van de belangstelling voor en de kennis van eigen streek, volk en gebruiken en van heemkundig waardevolle overblijfselen uit vroeger tijden. Om dit doel te realiseren kent de

heemkundekring de volgende werkgroepen:

monumenteducatie

lezingen/cursussen

fotowerkgroep

redactieraad Het Hagelkruis

dorpswandelingen

genealogie

bibliotheek/archief

Museum Heemkamer Barthold van Heessel

In het voormalige pensionaat Mariëngaarde aan de Bosscheweg 14a is de heemkamer gevestigd en is ook het museum ondergebracht.

In het museum bevindt zich een uitgebreide verzameling bezienswaardige voorwerpen, die merendeels een relatie hebben met Aarle-Rixtel. In verschillende opstellingen wordt aandacht geschonken aan de gilden en andere verenigingen, aan het kadaster, het geloofsleven, het onderwijs en diverse ambachten.

Er is ook een rijke verzameling archeologische vondsten tentoongesteld.

De openingstijden van het museum:

van juni t/m maart:

- iedere dinsdag van 9 tot 12 uur en van 20 tot 22 uur

- de 1e zondag van de maand van 14 tot 17 uur

in april en mei:

- iedere dinsdag van 9 tot 12 uur en van 20 tot 22 uur

- iedere zondag van 14 tot 17 uur

Voor groepen is het mogelijk, na telefonische afspraak, het museum ook op andere tijden te bezoeken. Telefoon: 0492 382763

Entree € 2,- voor volwassenen en € 0,50 voor kinderen